

บทที่ 2

ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดและทฤษฎี

นักเศรษฐศาสตร์โดยทั่วไปมักจะกล่าวถึงการออมและการบริโภคควบคู่กันไปเสมอ ทั้งนี้เนื่องจากต่างก็เป็นส่วนหนึ่งที่แยกออกมาจากรายได้ของครัวเรือนที่สามารถจับจ่ายใช้สอยได้จริง

2.1.1 สมมติฐานรายได้สมบูรณ์ (Absolute Income Hypothesis)

John Maynard Keynes เชื่อว่าในระบบเศรษฐกิจที่ผู้บริโภคมีเสรีภาพในการเลือกบริโภคสินค้าและบริการ ค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคที่ตั้งใจไว้ของครัวเรือนในงวดเวลาหนึ่งจะถูกกำหนดโดยระดับรายได้สมบูรณ์ในงวดเวลานั้น โดยมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน ทั้งนี้รายได้ดังกล่าวควรเป็นรายได้ประชาชาติที่สุทธิหลังหักภาษีแล้ว (เป็นรายได้ที่สามารถนำไปจับจ่ายใช้สอยได้จริง) อย่างไรก็ตาม ในที่นี้ จะขอตัดเรื่องของภาษีออกจากการพิจารณาไปก่อน เพื่อให้ไม่ซับซ้อนมากไป ดังนั้น จึงอาจเขียนในรูปของสมการแสดงความสัมพันธ์แบบง่าย ๆ ของการบริโภคได้ว่า

$C = f(y)$ ในรูปสมการเส้นตรงคือ

$$C = a + bY; a > 0; 0 < b < 1 \quad \dots\dots\dots (1)$$

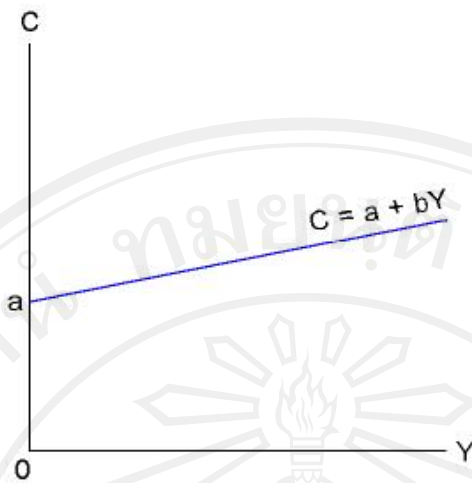
โดยที่ C คือค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภค

a คือค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคในขณะที่ยังไม่มีรายได้ (autonomous consumption expenditure : แม้ว่าบุคคลจะยังไม่มีรายได้ (Y=0) แต่เพื่อความอยู่รอดก็ยังคงต้องกินต้องใช้)

b คือค่า MPC

Y คือระดับรายได้ที่สามารถนำไปจับจ่ายใช้สอยได้จริง

และสามารถนำสมการ (1) มาแสดงโดยรูปที่ 1 ได้ดังนี้

ภาพที่ 2-1 สมมติฐานรายได้สมบูรณ์และฟังก์ชันการบริโภค

ค่า APC (Average Propensity to Consume คือค่าความโน้มเอียงเฉลี่ยในการบริโภค โดยที่ $APC = C/Y$ ซึ่งเป็นค่าบอกให้ทราบว่ารายได้ที่สามารถนำไปจับจ่ายใช้สอยได้จริง 1 บาทจะถูกจัดสรรไปเพื่อการบริโภคน้อยเท่าใด จากสมการ (1) นำมาหารด้วย Y ตลอด จะได้ว่า

$$C/Y = a/Y + b \quad \dots\dots\dots(2)$$

หากพิจารณาเฉพาะส่วนที่เพิ่มขึ้น (change in $= \Delta$) สามารถกล่าวได้ว่า ถ้าระดับรายได้ที่สามารถนำไปจับจ่ายใช้สอยได้จริงเปลี่ยนแปลงไปเท่ากับ ΔY จะทำให้ค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคเปลี่ยนแปลงไปด้วยเท่ากับ ΔC ดังนั้นจะได้ว่า

$\Delta C/\Delta Y$ คือค่า MPC Marginal Propensity to Consume หรือความโน้มเอียงหน่วยสุดท้ายในการบริโภค เป็นค่าความลาดในสมการ (1) นั่นเอง

$$\Delta C = b\Delta Y$$

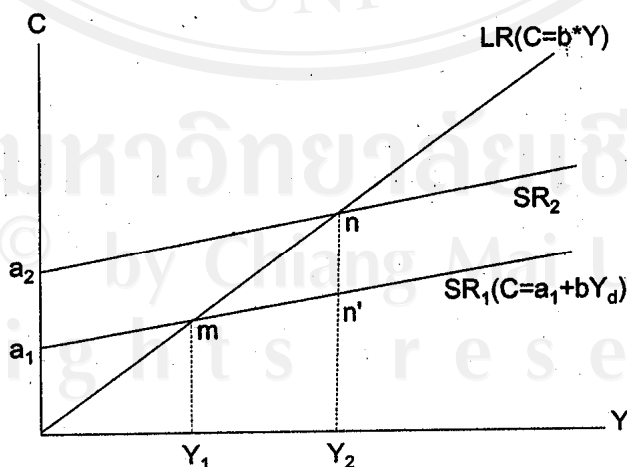
$$\Delta C/\Delta Y = b \quad \dots\dots\dots(3)$$

ดังนั้น ค่าของ MPC จึงมีค่ามากกว่าศูนย์ แสดงให้เห็นว่าการบริโภคกับรายได้มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน และมีความสัมพันธ์ที่ไม่ได้สัดส่วนกันโดยค่า APC มากกว่าค่า MPC นั่นคือแม้ว่ารายได้ที่เพิ่มขึ้นจะทำให้ค่าความโน้มเอียงเฉลี่ยในการบริโภคลดลง แต่ค่าความโน้มเอียงเฉลี่ยในการบริโภคจะยังมากกว่าค่าความโน้มเอียงหน่วยสุดท้ายในการบริโภคเสมอ

ทฤษฎีการบริโภคตามแนวคิดของ Keynes ได้รับการยอมรับจากนักเศรษฐศาสตร์มหภาคในสมัยนั้นอย่างมาก อย่างไรก็ตามมันยังคงถูกใช้ในการศึกษา ณ ระยะเวลาใดเวลาหนึ่ง (cross-section studies) เท่านั้น ในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 สมมติฐานของ Keynes ได้รับความนิยมน้อยลง เนื่องจากฟังก์ชันการบริโภคของ Keynes ไม่สามารถพยากรณ์พฤติกรรมการบริโภคของประชาชนได้ โดยที่นักเศรษฐศาสตร์คิดว่าเมื่อสงครามสิ้นสุดลง การใช้จ่ายของรัฐบาลจะลดลง ทำให้เศรษฐกิจเข้าสู่ภาวะตกต่ำและการบริโภคของครัวเรือนก็จะอยู่ในระดับต่ำ แต่ในความเป็นจริงระดับการบริโภคของภาคเอกชนกลับเพิ่มขึ้นมากเพราะในช่วงที่เกิดสงครามผู้บริโภคมิรายได้เพิ่มขึ้นจากการใช้จ่ายของรัฐบาล และเก็บออมไว้ในรูปทรัพย์สินที่สามารถเปลี่ยนเป็นเงินสดได้ เมื่อสงครามสิ้นสุดจึงได้นำมาใช้ในการบริโภค ทำให้ทราบว่าทรัพย์สินมีความสัมพันธ์ต่อระดับการบริโภคเช่นเดียวกับรายได้

Simon Kutznets ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง C และ Y ของประเทศสหรัฐอเมริกา โดยใช้ช่วงเวลาของข้อมูลในการศึกษาที่ยาวนานขึ้น พบว่าฟังก์ชันการบริโภคมีลักษณะเป็นเส้นตรงออกจากจุดกำเนิดคือ $C = b*Y$ แตกต่างจากเส้นการบริโภคตามสมมติฐานของ Keynes และปฏิเสธสมมติฐานของ Keynes ที่ว่า ค่า APC มากกว่า MPC โดยพบว่าการบริโภคกับระดับรายได้มีความสัมพันธ์ที่เป็นสัดส่วนกันคือ $APC = MPC = b$

จากการที่ผลการศึกษาของ Kutznets ขัดแย้งกับแนวความคิดของ Keynes ทำให้นักเศรษฐศาสตร์คนอื่นๆ หันกลับไปพัฒนาทฤษฎีการบริโภคขึ้นมาใหม่ เพื่อให้สามารถอธิบายความสัมพันธ์ระหว่าง C และ Y ได้ดียิ่งขึ้น ในจำนวนนี้นักเศรษฐศาสตร์ที่นิยมตามแนวคิดของ Keynes

ภาพที่ 2-2 เส้นการบริโภคระยะสั้นและระยะยาวตามสมมติฐานรายได้สมบูรณ์

ก็ได้พยายามหาเหตุผลมาสนับสนุนให้ทฤษฎีตามแนวคิดของ Keynes ยังคงสอดคล้องกับผลการศึกษากฎของ Kuznets อยู่ โดยเห็นว่าเส้นการบริโภคของ Keynes เป็นเส้นการบริโภคระยะสั้น ซึ่งในระยะยาวแล้วเส้นจะเลื่อนสูงขึ้นจนกลายเป็นฟังก์ชันการบริโภคระยะยาวดังรูปที่ 2-2

จากภาพที่ 2-2 กำหนดให้การบริโภคเดิมอยู่ที่จุด m บนเส้นการบริโภคระยะสั้น SR_1 และในระยะยาวเส้นการบริโภคเลื่อนสูงขึ้นเป็นเส้น SR_2 เมื่อรายได้เพิ่มขึ้นจาก Y_1 เป็น Y_2 การบริโภคจะไม่เพิ่มขึ้นเป็นจุด n' แต่จะเพิ่มไปอยู่ที่จุด n เนื่องจากเส้นการบริโภคได้เปลี่ยนแปลงไป ค่าความโน้มเอียงเฉลี่ยในการบริโภคจึงไม่ลดลงเมื่อรายได้เพิ่มขึ้น นั่นคือค่า $APC = MPC$ ดังนั้น ในระยะยาวการบริโภคจะอยู่บนเส้นการบริโภคในระยะยาว

การออม (Saving) หมายถึงรายได้ส่วนที่เหลือจากการบริโภคมาเก็บออมไว้ ดังนั้นจึงสามารถเขียนความสัมพันธ์ได้ดังนี้

$S = f(Y)$ ในรูปสมการเส้นตรงคือ

$$S = Y - C$$

โดยที่ S คือปริมาณการออม Y คือรายได้ C คือค่าใช้จ่ายในการบริโภค

ค่า APS หรือ Average Propensity to Save คือค่าความโน้มเอียงเฉลี่ยในการออม โดยที่ $APS = S/Y$ บอกให้ทราบว่า การออมเป็นสัดส่วนเท่าใดของระดับรายได้

แต่ $C = a + bY$ ดังนั้นเมื่อแทนค่า C จะได้ว่า

$$S = Y - a - bY \quad \text{หรือ}$$

$$S = -a + (1 - b)Y$$

ค่า $(1 - b)$ คือค่า MPS เรียกว่า ความโน้มเอียงหน่วยสุดท้ายในการออม (Marginal Propensity to Save) หมายความว่า การออมจะเปลี่ยนแปลงไปเท่าใดเมื่อรายได้เปลี่ยนแปลงไป 1 บาท

2.1.2 สมมติฐานรายได้เปรียบเทียบ (Relative Income Hypothesis)

James S. Duesenberry เชื่อว่าค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคไม่ได้ขึ้นอยู่กับระดับรายได้สัมบูรณ์ตามแนวคิดของ John Maynard Keynes เท่านั้น แต่จากการที่มนุษย์มีพฤติกรรมการเลียนแบบในการบริโภคของสังคม (demonstration effect) จึงทำให้ค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคควรจะขึ้นอยู่กับระดับรายได้เปรียบเทียบกับระดับรายได้โดยเฉลี่ยของคนในสังคมด้วย กล่าวคือครัวเรือนที่มีระดับรายได้ซึ่งเปรียบเทียบกับแล้วต่ำกว่าระดับรายได้โดยเฉลี่ยของคนในสังคมมีแนวโน้มที่ครัวเรือนเหล่านี้จะมีสัดส่วนของค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคต่อรายได้ค่อนข้างสูง นั่นคือค่า APC

(average propensity to consume : ความโน้มเอียงเฉลี่ยในการบริโภค) สูง ทั้งนี้เพราะพฤติกรรมของครัวเรือนจะพยายามรักษาระดับของการบริโภคให้ใกล้เคียงกับระดับการบริโภคโดยเฉลี่ยของคนในสังคม ส่วนครัวเรือนที่มีระดับรายได้ซึ่งเปรียบเทียบกับแล้วสูงกว่าระดับรายได้เฉลี่ยของคนในสังคม มีแนวโน้มที่ครัวเรือนเหล่านี้จะมีค่า APC ต่ำ ทั้งนี้เพราะครัวเรือนในกลุ่มนี้จะมีระดับของการบริโภคสูงอยู่แล้ว ดังนั้นจึงสามารถที่จะทำการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคโดยจัดสรรเงินจากรายได้เพียงส่วนน้อยก็พอเพียงสำหรับการบริโภคสินค้าและบริการให้ใกล้เคียงกับระดับการบริโภคโดยเฉลี่ยของคนในสังคมได้แล้ว นอกจากนี้ Duesenberry จะเชื่อว่าการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคขึ้นอยู่กับระดับรายได้เปรียบเทียบกับระดับรายได้โดยเฉลี่ยของสังคมแล้ว เขายังเชื่ออีกว่าค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคในงวดปัจจุบันยังขึ้นอยู่กับระดับค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคในงวดเวลาก่อนๆ อีกด้วย ทั้งนี้เพราะครัวเรือนที่มีระดับค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคและระดับรายได้อยู่ในระดับหนึ่งแล้วจะเป็นการยากที่จะทำให้เขาลดระดับค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคให้ต่ำกว่าเดิมเมื่อระดับรายได้เปรียบเทียบกับระดับรายได้ที่เคยได้รับสูงสุด (previous peak income) แล้ง ค่า APC จึงสูงขึ้น ตามแนวความคิดนี้จะได้สมการของค่า APC คือ

$$\begin{aligned} APC &= c - dY/Y_p \\ C/Y &= c - dY/Y_p \end{aligned} \quad \dots\dots\dots(4)$$

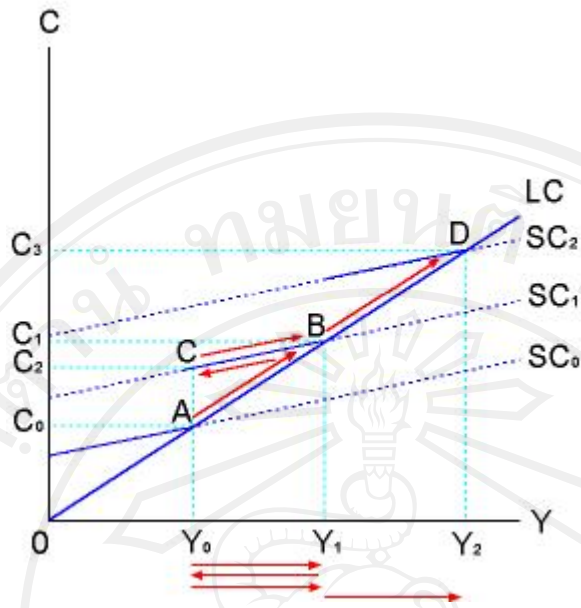
โดยที่ C คือค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภค c คือค่า APC

Y คือ ระดับรายได้ในงวดปัจจุบัน

Y_p คือระดับรายได้สูงสุดที่ครัวเรือนเคยได้รับในงวดเวลาก่อน

d คือค่า coefficient ซึ่งแสดงถึงความลาด (slope) ของเส้นแสดงความสัมพันธ์ระหว่าง APC และ Y/Y_p นั่นเอง

ความสัมพันธ์ระหว่างค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคกับระดับรายได้ในระยะสั้นและระยะยาวแสดงได้ดังภาพที่ 2-3 สมมติในงวดเวลาที่ 0 ครัวเรือนทำการบริโภค ณ จุด A โดยมีรายได้เท่ากับ $0Y_0$ และมีค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคเท่ากับ $0C_0$ ต่อมาในงวดเวลาที่ 1 ครัวเรือนมีรายได้สูงขึ้นเป็น $0Y_1$ ครัวเรือนจะทำการบริโภคไปตามเส้นการบริโภคระยะยาว (LC) ที่จุด B โดยมีค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคเท่ากับ $0C_1$ (รายได้สูงสุดในงวดเวลาก่อนคือ $0Y_0$) ค่า APC ไม่เปลี่ยนแปลงในงวดเวลาที่ 2 ครัวเรือนมีรายได้ลดลงกลับมาเป็น $0Y_0$ (รายได้สูงสุดในงวดเวลาก่อนคือ $0Y_1$) ครัวเรือนจะไม่กลับมาทำการบริโภคที่จุด A เหมือนในงวดเวลาที่ 0 อีก แต่จะพยายามรักษาระดับค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคไว้ โดยจะทำการบริโภคตามเส้นการบริโภคระยะสั้น (SC_1) แทนที่จุด C

ภาพที่ 2-3 เส้นการบริโภคระยะสั้นและระยะยาวตามสมมติฐานรายได้เปรียบเทียบ

ค่า APC สูงขึ้น และ APC มากกว่า MPC ค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคเท่ากับ OC_2 ในเวลาที่ 3 คราวเรือนมีรายได้สูงขึ้นกลับมาเป็น OY_1 ซึ่งระดับรายได้ ณ จุดนี้จะเป็นระดับรายได้เดียวกับระดับรายได้สูงสุดในช่วงเวลา ก่อน คราวเรือนจะเลื่อนการทำการบริโภคจากจุด C กลับขึ้นมาอยู่ที่ B ตามแนวเส้นการบริโภคระยะสั้น โดยมีค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคเท่ากับ OC_1 ค่า APC ลดลง แต่ APC ยังคงมากกว่า MPC ต่อมาในเวลาที่ 4 คราวเรือนมีรายได้สูงขึ้นไปอีกเป็น OY_2 (รายได้สูงสุดในช่วงเวลา ก่อนคือ OY_1) คราวเรือนจะทำการบริโภคเพิ่มขึ้นตามเส้นการบริโภคระยะยาวที่จุด D โดยมีค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคเท่ากับ OC_3 ค่า APC ไม่เปลี่ยนแปลง การปรับตัวจะเป็นลักษณะเช่นนี้เรื่อยไปแล้วแต่ระดับรายได้ของคราวเรือนว่าจะมีการขึ้นลงเทียบกับระดับรายได้สูงสุดในเวลา ก่อนอย่างไร

อย่างไรก็ตามเราสามารถกำหนดแนวคิดให้ย้อนกลับไปทางด้านของการออมได้ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{จากสมการ } C + S &= Y \\ (C/Y) + (S/Y) &= (Y/Y) \\ (C/Y) &= 1 - (S/Y) \dots\dots\dots(5) \end{aligned}$$

แทนค่าสมการ (5) ในสมการ (4) จะได้

$$\begin{aligned} 1 - S/Y &= c - dY/Y_p \\ S/Y &= (1-c) + dY/Y_p \\ S/Y &= e + dY/Y_p \dots\dots\dots(6) \end{aligned}$$

e คือ ค่า APS ในขณะที่ Y/Y_p เท่ากับ 0 ซึ่งเท่ากับ $1-c$

จากสมการ (6) อัตราส่วนของปริมาณการออมต่อรายได้ของครัวเรือนจะขึ้นอยู่กับระดับรายได้ในงวดปัจจุบันเมื่อเทียบกับระดับรายได้สูงสุดที่ครัวเรือนเคยได้รับในงวดเวลา ก่อน และจากสมการนี้เราจะได้สมการการออมคือ

$$S = eY + dY^2/Y_p$$

2.1.3 สมมติฐานรายได้ถาวร (Permanent Income Hypothesis)

Milton Friedman เชื่อว่าครัวเรือนจะมีพฤติกรรมในจัดสรรรายได้เพื่อการบริโภคโดยอิงกับรายได้ในระยะยาว (long term income) ที่คาดว่าจะได้รับมากกว่า พร้อมนี้เขาได้กำหนดให้รายได้ประกอบไปด้วย 2 ส่วน คือ รายได้ถาวร (permanent income) และรายได้ชั่วคราว (transitory income) และกำหนดให้ค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคประกอบไปด้วย 2 ส่วนเช่นกัน คือ ค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคถาวร (permanent consumption) และค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคชั่วคราว (transitory consumption) สามารถเขียนในรูปสมการได้เป็น

$$Y = Y^T + Y^P$$

$$C = C^T + C^P$$

โดยที่ Y คือรายได้ที่เกิดขึ้นจริงในงวดเวลาหนึ่ง

Y^T, Y^P คือ รายได้ชั่วคราวและรายได้ถาวร ตามลำดับ

C คือ ค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคที่เกิดขึ้นจริงในงวดเวลาหนึ่ง

C^T, C^P คือ ค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคชั่วคราวและค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคถาวร ตามลำดับ

Friedman เชื่อว่ารายได้ชั่วคราวซึ่งเป็นรายได้ที่เกิดขึ้นโดยไม่คาดฝันในงวดเวลาใดเวลาหนึ่งอาจมีค่าเป็นได้ทั้งบวกหรือลบ แต่ในระยะยาวแล้วรายได้ส่วนนี้จะหักกลบลบกันพอดี ดังนั้นในระยะยาว รายได้ที่เกิดขึ้นจริงในงวดเวลาใดเวลาหนึ่งจึงมีเฉพาะส่วนของรายได้ถาวรเท่านั้นและเหตุผลทำนองเดียวกันนี้ค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคในระยะยาวที่เกิดขึ้นจริงจึงมีเฉพาะส่วนของค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคถาวรด้วยเช่นกัน ภายใต้ข้อสมมติที่ว่าไม่มีความสัมพันธ์ระหว่าง

- 1) รายได้ถาวรกับรายได้ชั่วคราว
- 2) ค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคถาวรกับค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคชั่วคราว
- 3) รายได้ชั่วคราวกับค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคชั่วคราว

จะได้ว่า ปริมาณการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคของครัวเรือนในระยะยาวจะขึ้นอยู่กับรายได้ถาวร (ควรเป็นรายได้หลังหักภาษีแล้ว) โดยมีความสัมพันธ์กันในสัดส่วนคงที่ สามารถเขียน

ในรูปของสมการแสดงความสัมพันธ์ของการบริโภคในระยะยาวได้ ดังนี้

$$C = aY^p \quad \dots\dots\dots (7)$$

$$C/Y^p = a \quad \dots\dots\dots(8)$$

C/Y^p คือ ค่า APC (average propensity to consume : ความโน้มเอียงเฉลี่ยในการบริโภค) มีค่าคงที่ เท่ากับ a ในขณะที่เดียวกับที่

$$\begin{aligned} \Delta C &= a\Delta Y^p \\ \Delta C/\Delta Y^p &= a \quad \dots\dots\dots(9) \end{aligned}$$

$\Delta C/\Delta Y^p$ คือ ค่า MPC (marginal propensity to consume : ความโน้มเอียงหน่วยสุดท้ายในการบริโภค) ดังนั้นจากสมการ (8) และ (9) กล่าวได้ว่าในระยะยาวความสัมพันธ์ระหว่างค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคและระดับรายได้เป็นความสัมพันธ์ที่ได้สัดส่วนกัน (proportional relationship) โดยมีค่า APC คงที่ และเท่ากับ MPC ซึ่งตรงกับผลการศึกษาของ Simon Kutznets ตามแนวคิดของ Friedman รายได้ถาวร หมายถึง มูลค่าปัจจุบันของรายได้เฉลี่ยระยะยาวที่คาดว่าจะได้รับ ซึ่งในระยะยาว รายได้ถาวรในงวดเวลาใดเวลาหนึ่งจะเท่ากับรายได้ถาวรในอดีต นั่นคือ

$$Y_t^p = Y_{t-1}^p$$

โดยที่ Y_t^p คือ รายได้ถาวรในงวดเวลาที่ t Y_{t-1}^p คือ รายได้ถาวรในงวดเวลาที่ t-1

แต่หากพิจารณาในระยะสั้น รายได้ถาวรในงวดเวลาใดเวลาหนึ่งจะมีความสัมพันธ์กับรายได้ถาวรในอดีตและส่วนเปลี่ยนแปลงของรายได้นั้น ซึ่งเชื่อว่าจะมีความสัมพันธ์กันในรูปของสมการ ดังนี้

$$Y_t^p = Y_{t-1}^p + b(Y_t - Y_{t-1}^p) ; 0 < b < 1 \quad \dots\dots\dots(10)$$

โดยที่ Y_t คือรายได้ที่เกิดขึ้นจริงในงวดเวลาที่ t

b คือสัดส่วนของรายได้ถาวรที่มาจากรายได้ปัจจุบัน

หากคำนึงถึงช่วงเวลาในสมการ (7) และสามารถเขียนสมการได้ใหม่ดังนี้

$$C_t = aY_t^p \quad \dots\dots\dots(11)$$

แทนสมการ (10) ในสมการ (11) จะได้

$$\begin{aligned} C_t &= a(Y_{t-1}^p + b(Y_t - Y_{t-1}^p)) \\ C_t &= a(1-b)Y_{t-1}^p + abY_t \quad \dots\dots\dots(12) \end{aligned}$$

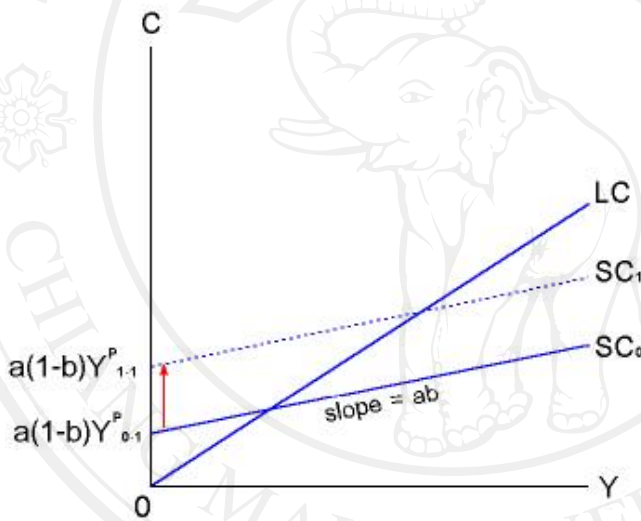
หาค่า APC จะได้

$$C_t/Y_t = a(1-b)Y_{t-1}^p/Y_t + ab \quad \dots\dots\dots(13)$$

หาค่า MPC จะได้

$$\Delta C_t / \Delta Y_t = ab \quad \dots\dots\dots (14)$$

จากสมการ (12) (13) และ (14) ทำให้สามารถกล่าวได้ว่า พฤติกรรมการบริโภคในระยะสั้น ณ ระยะเวลาใดเวลาหนึ่งตามทฤษฎีนี้ จะให้ลักษณะของเส้นการบริโภคตัดกับแกนค่าใช้จ่ายเพื่อบริโภค ที่ระดับ $a(1-b)Y_{t-1}^p$ ซึ่งค่าตัดแกนนี้จะมากหรือน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับอิทธิพลของรายได้ถาวรในอดีต (Y_{t-1}^p) นั่นเอง ความสัมพันธ์ระหว่างค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคและระดับรายได้ในระยะสั้นเป็นความสัมพันธ์ที่ไม่ได้ สัดส่วนกัน (nonproportional relationship) โดยเมื่อระดับรายได้สูงขึ้นเรื่อยๆ และสูงกว่ารายได้ถาวรในอดีต ค่า APC จะลดลง ในขณะที่ค่า $APC > MPC$ ตลอดเวลา โดยสามารถแสดงโดยรูปที่ 2-4

LC คือ เส้นการบริโภคระยะยาว SC คือ เส้นการบริโภคระยะสั้น

ภาพที่ 2-4 เส้นการบริโภคระยะสั้นและระยะยาวตามสมมติฐานรายได้ถาวร

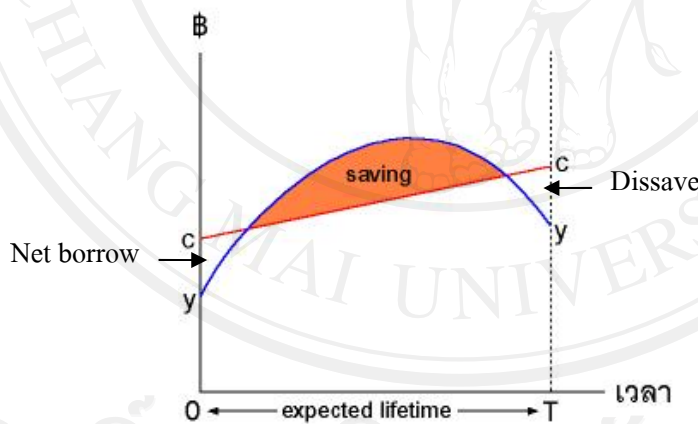
ดังนั้นจากการที่การออมเป็นเงินส่วนเหลือที่ไม่ได้ทำการบริโภคแล้ว จึงสามารถเกิดได้ทั้งจากส่วนของรายได้ถาวรและรายได้ชั่วคราว สามารถเขียนสมการการออมได้ดังนี้

$$S = f + gY^T + hY^P$$

- โดยที่ f คือ ปริมาณการออม ในขณะที่ยังไม่มีรายได้
- g คือ สัดส่วนของรายได้ชั่วคราวซึ่งมีผลต่อการออม
- h คือ สัดส่วนของรายได้ถาวรซึ่งมีผลต่อการออม
- Y^T, Y^P คือ รายได้ชั่วคราวและรายได้ถาวร ตามลำดับ

2.1.4 สมมติฐานวัฏจักรชีวิต (Life Cycle Hypothesis Framework)

Albert Ando and Franco Modigliani และ Richard Brumberg (1963) เชื่อว่าปริมาณการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคในงวดเวลาหนึ่งจะขึ้นอยู่กับการคาดคะเนของรายได้ตลอดช่วงอายุขัยทั้งในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต หากพิจารณาการกระจายรายได้และปริมาณ การใช้จ่ายเพื่อการบริโภคในวัฏจักรชีวิตที่ควรจะเป็นของบุคคลหนึ่งๆ ดังรูปที่ 2-5 จะเห็นว่าในช่วงชีวิตของบุคคลขณะที่มีอายุน้อย จะมีระดับรายได้อยู่ในระดับต่ำ และจะมีรายได้สูงขึ้นเมื่อมีอายุมากขึ้น ต่อมาเมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุก็จะกลับมามีรายได้ลดลงอีกครั้ง การกระจายรายได้ตลอดช่วงอายุขัยจึงมีลักษณะเป็นไปตามเส้น yy ส่วนปริมาณการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคของบุคคลจะสูงขึ้นเป็นลำดับตามอายุขัย โดยมีลักษณะของการกระจายปริมาณการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคตามเส้น cc เมื่อทำการเปรียบเทียบกันระหว่างเส้น yy และ cc แล้ว จะพบว่าในช่วงต้นของชีวิต บุคคลจะมีรายได้ไม่เพียงพอต่อการบริโภค ดังนั้นบุคคลจึงต้องประพฤติดนเป็นผู้ก่อหนี้ ต่อมาในช่วงกลางของชีวิตจึงจะเริ่มที่จะมีรายได้เหลือจ่ายจนสามารถชดใช้หนี้เดิมได้ และเก็บเงินสะสมไว้สำหรับช่วงปลายของชีวิต เงินสะสมส่วนนี้ก็คือส่วนของเงินออมนั่นเอง

ภาพที่ 2-5 รายได้และการบริโภคตามสมมติฐานวัฏจักรชีวิต

2.1.5 สมมติฐานทรัพย์สินสุทธิ (Assets Hypothesis)

James Tobin มีความเห็นว่า ฟังก์ชันการบริโภคระยะสั้นเคลื่อนย้ายตลอดเวลา เพราะว่าได้มีการเพิ่มขึ้นในความมั่งคั่ง (Wealth) ของชาติ โดย Tobin ได้ให้ความหมายของ “ความมั่งคั่ง” ว่าเป็นสินทรัพย์สภาพคล่อง (liquid assets) ซึ่งส่วนใหญ่ได้แก่ เงินสด เงินฝากธนาคาร และพันธบัตรต่าง ๆ โดยเชื่อว่าทรัพย์สินที่ครัวเรือนครอบครองอยู่ก็มีผลต่อการบริโภค การเพิ่มขึ้น

ในทรัพย์สินที่ถือครองจะทำให้การบริโภคเพิ่มขึ้น ในการพิจารณาทรัพย์สินนี้จะให้ความสนใจในทรัพย์สินสุทธิ กล่าวคือเป็นมูลค่าทรัพย์สินหักด้วยหนี้สิน คร่าวเรือนที่มีทรัพย์สินสุทธิน่าจะทำให้การบริโภคสูงกว่าคร่าวเรือนที่ไม่มีทรัพย์สิน นอกจากนี้ ทรัพย์สินบางชนิดที่เปลี่ยนเป็นตัวเงินได้ง่ายมีสภาพคล่องสูง บางชนิดเปลี่ยนเป็นตัวเงินได้ยากต้องกินเวลานาน คร่าวเรือนที่ครอบครองทรัพย์สินที่มีสภาพคล่องสูงจึงอาจใช้จ่ายในการบริโภคได้สูงกว่าคร่าวเรือนที่ครอบครองทรัพย์สินที่มีสภาพคล่องต่ำ แม้ว่าจะมีมูลค่าทรัพย์สินเท่ากันก็ตาม (ชลีย์พร อมรวัฒนา, 2538)

2.2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สุจิตรา บัวใบ (2527) ได้ศึกษาพฤติกรรมการออมในเขตเมืองและเขตชนบทของประเทศไทย โดยใช้ข้อมูลจากแบบสอบถามโครงการระดมเงินออมปี 2523 ของธนาคารแห่งประเทศไทย ผลการศึกษาวิเคราะห์สรุปได้ว่า คร่าวเรือนส่วนใหญ่มีสัดส่วนการออมในรูปของการถือสินทรัพย์ทางการเงินในระบบต่อสินทรัพย์ทางการเงินรวมสูงกว่าสินทรัพย์ทางการเงินนอกระบบ ซึ่งรูปแบบของสินทรัพย์ทางการเงินในระบบที่อยู่ในความนิยม ได้แก่ เงินฝากธนาคารพาณิชย์ กรมธรรม์ประกันชีวิต เงินฝากธนาคารออมสินและสลากออมสิน ส่วนรูปแบบของสินทรัพย์ทางการเงินนอกระบบ ได้แก่ การเล่นแชร์ และเงินให้กู้ยืม โดยในการออมนั้นมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญคือเพื่อไว้ใช้จ่ายยามชราและเจ็บป่วย เพื่อการศึกษา และเพื่อป้องกันการสูญหาย ส่วนอุปสรรคที่ไม่ทำการออมกับสถาบันการเงินได้แก่รายได้ สำหรับผลการวิเคราะห์แบบจำลองพฤติกรรมการออมโดยใช้วิธีสมการถดถอย พบว่าในทุกภาครายได้และขนาดของคร่าวเรือนเป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดพฤติกรรมการออมของคร่าวเรือน โดยรายได้มีความสัมพันธ์ในทางบวกและขนาดคร่าวเรือนมีความสัมพันธ์ในทางลบ นอกจากนี้ในการศึกษานี้ยังได้วิเคราะห์แบบจำลองการออมของคร่าวเรือน โดยจำแนกตามชั้นอายุของหัวหน้าคร่าวเรือนและชั้นรายได้ด้วย กรณีจำแนกตามชั้นอายุของหัวหน้าคร่าวเรือนพบว่า ความโน้มเอียงเฉลี่ยในการออมของคร่าวเรือนในแต่ละภาคส่วนใหญ่ไม่ได้แสดงความสัมพันธ์อย่างแน่ชัดกับช่วงชั้นอายุจึงไม่อาจสรุปได้ว่าเป็นไปตามสมมติฐานวัฏจักรชีวิต (The life cycle hypothesis)

โสภณ โรจน์ธำรงค์ (2529) ได้ศึกษาพฤติกรรมการบริโภคและการออมของคร่าวเรือนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือโดยอาศัยข้อมูลภาคตัดขวางจากโครงการสำรวจเงินออมของฝ่ายวิชาการธนาคารแห่งประเทศไทย ปี 2523 โดยสร้างแบบจำลองทางสถิติด้วยวิธีกำลังสองน้อยที่สุด (Ordinary Least Square) ในการศึกษาได้แบ่งกลุ่มคร่าวเรือนออกเป็น 2 กลุ่มด้วยกัน ได้แก่คร่าวเรือนในเขตเทศบาลและคร่าวเรือนนอกเทศบาล ในแต่ละเขตยังได้แบ่งกลุ่มคร่าวเรือนออกเป็น

กลุ่มย่อยตามชั้นอายุของหัวหน้าครัวเรือน ชั้นอาชีพ ระดับการศึกษา การถือกรรมสิทธิ์ในบ้านและที่ดินและการออมทรัพย์กับสถาบันการเงิน ผลจากการศึกษาที่สำคัญชี้ให้เห็นว่า รายได้มีผลต่อการออมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในทางบวกสำหรับทุกกลุ่มครัวเรือน มีข้อสังเกตว่าสัมประสิทธิ์ของรายได้ และความยืดหยุ่นของเงินออมต่อรายได้มีค่าค่อนข้างสูง การศึกษายังพบว่าโดยทั่วไปแล้วจำนวนผู้พึ่งพิงมีผลต่อการออมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในทางลบ จะมีเฉพาะบางกลุ่มย่อยเท่านั้นที่ผลยังไม่ชัดเจน นอกจากนี้ ผลจากการศึกษาชี้ให้เห็นว่า หากทางการต้องการส่งเสริมการออมทางการควรดำเนินนโยบายต่างๆ ประกอบด้วยนโยบายรักษาเสถียรภาพของรายได้ นโยบายประชากรและการจ้างงาน นโยบายพัฒนาชนบทและการกระจายรายได้ นโยบายยกระดับการศึกษาและนโยบายกระจายสถาบันการเงินออกสู่ชนบท

สนธยา นริสศิริกุล (2535) ได้ศึกษาปัจจัยที่กำหนดพฤติกรรมการออมและปัจจัยที่มีผลต่อการออมภาคครัวเรือนไทย ในปี 2517-2533 โดยการออกแบบสอบถาม 560 ครัวเรือน ผลการศึกษาพฤติกรรมการออมในรูปแบบต่าง ๆ พบว่าปัจจัยที่กำหนดการออมของครัวเรือนอย่างมีนัยสำคัญคือรายได้ต่อหัวจากแรงงาน และอัตราผลตอบแทนที่คาดว่าจะได้รับจากสินทรัพย์ทางการเงินและสินทรัพย์ถาวรสุทธิ สำหรับเหตุผลในการออมในระบบสถาบันการเงินขึ้นอยู่กับความพอใจในบริการต่าง ๆ และความเสถียรที่อาจจะเกิดขึ้น ส่วนการออมนอกสถาบันการเงินขึ้นอยู่กับผลตอบแทนที่ได้รับมากกว่าการออมในสถาบันการเงิน ทางด้านวัตถุประสงค์ในการออม ส่วนใหญ่ต้องการออมเงินไว้ใช้ในยามชรา เพื่อใช้เป็นทุนการศึกษา การรักษาพยาบาลและเพื่อซื้ออสังหาริมทรัพย์ ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อการออมของครัวเรือนที่มีนัยสำคัญ คือรายได้ต่อหัวจากแรงงาน อัตราผลตอบแทนที่คาดว่าจะได้รับจากสินทรัพย์ทางการเงินและสินทรัพย์ถาวรสุทธิ

อรวรรณ ยี่สาร (2538) ได้ศึกษาพฤติกรรมการออมของครัวเรือน โดยใช้ข้อมูลภาคตัดขวางของครัวเรือนในกรุงเทพมหานครและปริมณฑลและในต่างจังหวัด ในปี 2535/2536 โดยแบ่งประชากรออกเป็นครัวเรือนที่มีรายได้ต่ำกว่า 15,000 บาทต่อเดือน และสูงกว่า 15,000 บาทต่อเดือน และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีกำลังสองน้อยที่สุดแบบถ่วงน้ำหนัก (weighted least square) โดยศึกษาตัวแปรที่คาดว่าจะมีความสัมพันธ์กับการออมได้แก่ รายได้ประจำของครัวเรือน รายได้ชั่วคราวของครัวเรือน มูลค่าทรัพย์สินทางการเงิน การครอบครองอสังหาริมทรัพย์ เพศของหัวหน้าครัวเรือน อายุของหัวหน้าครัวเรือน อัตราการพึ่งพิง อาชีพหลักของครัวเรือน และระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน ผลการศึกษาพบว่ารายได้ประจำและรายได้ชั่วคราวมีความสัมพันธ์กับการออมของครัวเรือนในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญ

เสาวลักษณ์ ธรรมทีปกุล (2539) ได้ศึกษาพฤติกรรมการออมของครัวเรือนเกษตรกรลูกค้า ร.ก.ส. โดยใช้ข้อมูลภาคตัดขวางจากการออกแบบสอบถามครัวเรือนเกษตรกรลูกค้า ร.ก.ส. ใน จังหวัดบุรีรัมย์ และจังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 278 ครัวเรือน โดยสร้างแบบจำลองทางสถิติวิธีกำลัง สองน้อยที่สุด (Ordinary Least Square) ผลการศึกษาพบว่ารายได้เป็นปัจจัยกำหนดการออมของ ครัวเรือนเกษตรกรลูกค้า ร.ก.ส. ทุกกลุ่ม โดยมีนัยสำคัญทางสถิติในเชิงบวก ค่าความยืดหยุ่นของ เงินออมต่อรายได้มีค่ามากกว่า 1 แสดงว่าครัวเรือนที่มีรายได้แตกต่างกันจะมีการออมที่แตกต่างกัน มาก เนื่องจากครัวเรือนเกษตรกรที่อยู่ในสังคมเดียวกันจะพยายามรักษามาตรฐานการบริโภคของ ครัวเรือนให้อยู่ในระดับที่ใกล้เคียงกัน และทรัพย์สินสุทธิเป็นปัจจัยที่กำหนดการออมอย่างมี นัยสำคัญในทางลบ โดยครัวเรือนที่มีครัวเรือนที่มีทรัพย์สินมากจะมีพฤติกรรมการใช้จ่ายมากขึ้น และมีการออมลดลง เนื่องจากครัวเรือนได้สร้างหลักประกันและการออมไว้ในรูปทรัพย์สินส่วน หนึ่งแล้ว ในขณะที่ ส่วนอายุของหัวหน้าครัวเรือนไม่มีผลในการกำหนดการออมของครัวเรือน เกษตรกรลูกค้า ร.ก.ส. ทุกกลุ่ม แสดงว่าพฤติกรรมการออมของครัวเรือนเกษตรกรลูกค้า ร.ก.ส. ไม่ สอดคล้องกับสมมติฐานวัฏจักรชีวิต

พนม กิติวัจ (2543) ได้ศึกษาพฤติกรรมการออมของครัวเรือนในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ จากการออกแบบสอบถามกลุ่มตัวอย่าง 300 ครัวเรือนในจังหวัดเชียงใหม่และวิเคราะห์ข้อมูลโดย ใช้สมการถดถอย ผลการศึกษาพบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการออมมี 2 ตัวแปร ได้แก่ รายได้และอายุ ของหัวหน้าครัวเรือน โดยมีความสัมพันธ์ต่อการออมในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญ นั่นคือถ้ามีรายได้ เพิ่มขึ้น 1 บาท จะออมเพิ่มขึ้น 0.223 บาท และอายุเพิ่มขึ้น 1 ปี จะทำให้ครัวเรือนออมเพิ่มขึ้น 0.226 บาท และแนวโน้มการออมในอนาคต ครัวเรือนส่วนใหญ่ยังให้ความสำคัญกับการออมแทบทุก ชนิด โดยร้อยละ 95.02 คาดว่าจะยังออม มีเพียงร้อยละ 4.98 ที่คาดว่าจะไม่ออม โดยให้ความสำคัญกับการออมที่มีความคล่องตัวสูงในการเบิกจ่าย ทำให้การออมกับสถาบันการเงินได้รับความนิยม ก่อนข้างสูงคิดเป็นร้อยละ 39.17 เนื่องจากมีสาขาหรือสำนักงานให้บริการค่อนข้างมาก นอกจากนี้ยังมีความมั่นคงสูง ส่วนการออมในรูปแบบธรรม์ประกันชีวิต ส่วนใหญ่จะออมเพื่อความ มั่นคงของชีวิต ซึ่งครอบคลุมการรักษาพยาบาลที่อาจเกิดขึ้น โดยฉุกเฉิน ส่วนการออมในรูปแบบ อื่น ๆ เช่นการเล่นแชร์ หลักทรัพย์ พันธบัตรต่าง ๆ และสลากออมสิน ส่วนใหญ่ได้รับความนิยม เนื่องจากให้ผลตอบแทนที่น่าพอใจ

ชารินี ฉัตรไชยสิทธิกุล (2543) ได้ศึกษาการออมของครัวเรือนในจังหวัดเชียงใหม่โดยออก แบบสอบถาม 434 ครัวเรือน และวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการสร้างสมการถดถอยเชิงซ้อน พบว่า

ปัจจัยที่กำหนดการออมของครัวเรือนในจังหวัดเชียงใหม่ได้แก่รายได้ของครัวเรือน ขนาดของครัวเรือนและจำนวนผู้พึ่งพิง โดยมีความแตกต่างกันในเขตเมืองและรอบนอกคือปัจจัยที่กำหนดการออมในเขตเมืองมี 4 ตัวแปรคือรายได้ของครัวเรือน ขนาดของครัวเรือน จำนวนผู้พึ่งพิง และระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน โดยรายได้และจำนวนผู้พึ่งพิงมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน ส่วนขนาดของครัวเรือน และระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนมีความสัมพันธ์กับการออมในทิศทางตรงข้าม แต่สำหรับครัวเรือนในเขตชนบท ปัจจัยที่กำหนดการออมมี 3 ตัวแปรได้แก่รายได้ของครัวเรือน ระดับการศึกษาและจำนวนผู้พึ่งพิง โดยรายได้และระดับการศึกษามีความสัมพันธ์กับการออมในทิศทางเดียวกัน ส่วนจำนวนผู้พึ่งพิงมีความสัมพันธ์กับการออมในทิศทางตรงข้าม จึงเห็นได้ว่ามีความแตกต่างในเขตเมืองและเขตชนบท โดยปัจจัยระดับการศึกษาในเขตเมืองมีความสัมพันธ์กับการออมของครัวเรือนในทิศทางตรงข้าม แต่ในเขตชนบทระดับการศึกษาจะมีความสัมพันธ์กับการออมในทิศทางเดียวกัน

มธุวลี พินิจมนตรี (2544) ได้วิเคราะห์การถดถอยข้อมูลการออมของครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สรุปผลได้ว่าครัวเรือนทั้งในกรุงเทพมหานครและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กลุ่มที่หัวหน้าครัวเรือนอายุต่ำกว่า 40 ปีจะมีเงินออมเฉลี่ยและสัดส่วนเงินออมต่อรายได้ต่ำ และจะสูงขึ้นในกลุ่มอายุ 40-59 ปี และลดลงในกลุ่มอายุ 60 ปีขึ้นไป เนื่องจากในช่วงอายุต่ำกว่า 40 ปีเป็นช่วงต้นของชีวิต ทำให้ไม่มีความสามารถในการออมเท่าที่ควร พออายุ 40-59 ปีซึ่งเป็นวัยกลางคน มีความพร้อมทั้งรายได้และหน้าที่การงาน อีกทั้งยังต้องเก็บออมไว้ใช้ช่วงบั้นปลายชีวิต จึงทำให้มีความสามารถในการออมสูง และพออายุ 60 ปีขึ้นไปซึ่งเป็นวัยเกษียณอายุทำงาน ทำให้ขาดรายได้ ต้องหันมานำเงินออมมาใช้จ่ายดำรงชีวิต ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อ การออมของครัวเรือน โดยรวมได้แก่รายได้ของครัวเรือน มูลค่าทรัพย์สินของครัวเรือน หนี้สินของครัวเรือน จำนวนสมาชิกในครัวเรือน จำนวนผู้มีรายได้ในครัวเรือน จำนวนผู้กำลังศึกษา อัตราการพึ่งพิงของครัวเรือน สถานะทางเศรษฐกิจสังคมของครัวเรือน ระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน การครอบครองทรัพย์สินประเภทบ้านและที่ดิน เขตที่อยู่อาศัยของครัวเรือน (เขตเมือง) อายุของหัวหน้าครัวเรือน และเพศของหัวหน้าครัวเรือน (ชาย) โดยมูลค่าทรัพย์สินทางการเงินของครัวเรือนและอัตราการพึ่งพิงทางอายุจะมีผลกระทบทางตรงต่อการออมของครัวเรือน ส่วนปัจจัยอื่น ๆ มีผลกระทบทางตรงและทางอ้อมผ่านรายได้ของครัวเรือน มูลค่าทรัพย์สินทางการเงินของครัวเรือนและหนี้สินทางการเงินของครัวเรือน

ปิยบุษ ตู่แก้ว (2549) ได้ศึกษารูปแบบการบริโภคและการออมของครัวเรือนในจังหวัด เชียงรายจากการออกแบบสอบถามหัวหน้าครัวเรือนตัวอย่างในทุกอำเภอรวม 624 ครัวเรือน โดยการออมในการศึกษาคั้งนี้หมายถึงสินทรัพย์ทางการเงินเท่านั้น ผลการศึกษาพบว่าครัวเรือนส่วนใหญ่ทั้งในเขตเทศบาลและนอกเขตเทศบาลไม่มีการออมโดยมีสาเหตุหลักเนื่องจากรายได้น้อยไม่มีเงินพอสำหรับการออม มีครัวเรือคิดเป็นร้อยละ 63.7 ของครัวเรือนในเขตเทศบาลและร้อยละ 74.8 ของครัวเรือน นอกเขตเทศบาล จากการทดสอบความสัมพันธ์โดยใช้สมการถดถอยพบว่า มูลค่าผลิตภัณฑ์จังหวัด (GPP) ไม่มีความสัมพันธ์กับปริมาณเงินออมของจังหวัดเชียงราย และจำนวนผู้พึ่งพิงมีความสัมพันธ์เชิงลบกับการออม โดยเมื่อปัจจัยอื่นคงที่ หากจำนวนผู้พึ่งพิงเพิ่มขึ้นหนึ่งคน จะทำให้ครัวเรือนมีการออมลดลง 3,489 บาท ส่วนสินทรัพย์สุทธิไม่มีความสัมพันธ์กับการออม นอกจากนี้ ครัวเรือนในเขตเทศบาลและนอกเขตเทศบาลในจังหวัดเชียงรายมีจุดมุ่งหมายในการออมเพื่อใช้ในยามเจ็บป่วย/ชรามากที่สุด รองลงมาเป็นการออมเพื่อใช้เป็นทุนในการจัดตั้งธุรกิจ/ประกอบอาชีพ และเพื่อซื้อสินค้าถาวรอื่น ๆ ตามลำดับ

ขวัญชนก อินทะกุล (2550) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการออมของครัวเรือนในอำเภอ สันทราย จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าครัวเรือนส่วนใหญ่ออมเงินมาเป็นเวลา 6-10 ปี โดยออมเป็นจำนวนน้อยกว่าหรือเท่ากับ 1,000 บาท ส่วนใหญ่ใช้วิธีฝากเงินกับธนาคารพาณิชย์และธนาคารของรัฐ จากการทดสอบไคสแควร์ (Chi-square test) พบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการออมของครัวเรือนในอำเภอสันทรายจังหวัดเชียงใหม่ได้แก่การศึกษาของหัวหน้าครอบครัว อาชีพของหัวหน้าครัวเรือน จำนวนบุตร อาชีพของกลุ่มสมรส ระดับการศึกษาของกลุ่มสมรส รายได้ของกลุ่มสมรส รายจ่ายภายในครอบครัวมีความสัมพันธ์กับการออมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $\alpha = 0.05$ ผู้ศึกษาได้เสนอแนะแนวทางส่งเสริมให้ครัวเรือนมีการออมเพิ่มขึ้นโดยฝึกอาชีพให้สมาชิกในครัวเรือนเพื่อเป็นรายได้เสริมให้กับครอบครัว ส่งเสริมการใช้ชีวิตอย่างพอเพียง และเพิ่มภาษีการบริโภคสินค้าฟุ่มเฟือยและลดหรือยกเว้นภาษีเงินออม

ภูวลักษณ์ สินไชยกิจ (2550) ได้ศึกษารูปแบบการออมภาคครัวเรือนในเขตเมืองและชนบทในจังหวัดเชียงใหม่ โดยออกแบบสอบถามครัวเรือนในจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 400 ครัวเรือน และใช้สมการถดถอยพหุคูณซึ่งอาศัยเทคนิค Ordinary least square ผลการศึกษาครัวเรือนในเขตเมืองพบว่าส่วนใหญ่โดยเฉลี่ยในครัวเรือนหนึ่ง ๆ จะมีรายได้จากทรัพย์สินโดยเฉลี่ย 13,285 บาทต่อปี และมีหนี้สินโดยเฉลี่ย 472,535 บาทต่อปี ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการออมมากที่สุดได้แก่รายได้จากการทำงานของครัวเรือน โดยถ้าครัวเรือนมีรายได้จากการทำงานเพิ่มขึ้น 100 บาท จะส่งผลให้มีเงิน

ออมเพิ่มขึ้น 12.5 บาท รองลงมาคือรายได้จากทรัพย์สินของครัวเรือน โดยถ้าครัวเรือนมีรายได้จากทรัพย์สินเพิ่มขึ้น 100 บาทจะส่งผลให้มีเงินออมเพิ่มขึ้น 58.8 บาท ระดับการศึกษา อายุของหัวหน้าครัวเรือน และพื้นที่เขตเมืองมีอิทธิพลต่อการออมในทิศทางที่เป็นบวกอย่างมีนัยสำคัญ ในขณะที่ตัวแปรหนี้สินมีผลต่อเงินออมในทิศทางตรงข้าม ส่วนมูลค่าทรัพย์สินและจำนวนผู้พึ่งพิงในครัวเรือนไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนผลการศึกษาศรัวเรือนในเขตชนบท พบว่ามีรายได้จากการทำงานโดยเฉลี่ย 300,478 บาทต่อปี มีรายได้จากทรัพย์สินโดยเฉลี่ย 2,076 บาทต่อปี และมีหนี้สินโดยเฉลี่ย 243,933 บาทต่อปี ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการออมมากที่สุดได้แก่รายได้จากทรัพย์สินของครัวเรือน โดยถ้าครัวเรือนมีรายได้จากทรัพย์สินเพิ่มขึ้น 100 บาทจะส่งผลให้มีเงินออมเพิ่มขึ้น 24.7 บาท รองลงมาคือรายได้จากการทำงานของครัวเรือน โดยถ้าครัวเรือนมีรายได้จากการทำงานเพิ่มขึ้น 100 บาท จะส่งผลให้มีการออมเพิ่มขึ้น 0.5 บาท ส่วนหนี้สินในครัวเรือนและจำนวนผู้พึ่งพิงมีอิทธิพลต่อการออมในทิศทางตรงข้าม

Consumer Federation of America (2001) ได้ศึกษาความมั่งคั่งของครัวเรือนในสหรัฐอเมริกา พบว่าร้อยละ 56 ของหัวหน้าครัวเรือนอเมริกันที่มีอายุเกินกว่า 45 ปี มีทรัพย์สินสุทธิอย่างน้อย 1 แสนดอลลาร์สหรัฐ. โดยร้อยละ 26 ของครอบครัวที่มีรายได้ระหว่าง 10,000-25,000 ดอลลาร์สหรัฐ และร้อยละ 38 ของครัวเรือน ที่มีรายได้ระหว่าง 25,000-50,000 ดอลลาร์สหรัฐจะมีทรัพย์สินสุทธิน้อยกว่า 100,000 ดอลลาร์สหรัฐ. ทั้งนี้ตัวเลขนี้เพิ่มขึ้นตามอายุอย่างมีนัยสำคัญ และวิธีที่สำคัญที่สุดที่ครัวเรือนจะสะสมความมั่งคั่งคือการเป็นเจ้าของบ้าน ดังนั้น ทรัพย์สินที่มีมูลค่ามากที่สุดของครัวเรือนก็คือบ้าน คิดเป็นร้อยละ 43 ของมูลค่าทรัพย์สินทั้งหมด เทียบกับ รองลงมาอยู่ในบัญชีสะสมเพื่อการเกษียณอายุ ร้อยละ 17 และอยู่ในหุ้น พันธบัตรและกองทุนรวม ร้อยละ 6 แต่เมื่อพิจารณาตามมูลค่าของทรัพย์สินแล้ว ครัวเรือนที่มีทรัพย์สินระหว่าง 100,000-250,000 ดอลลาร์สหรัฐ มูลค่าบ้านจะเป็นทรัพย์สินที่สำคัญที่สุด แต่สำหรับผู้ที่มียอดทรัพย์สินสุทธิเกินกว่า 1 ล้านดอลลาร์สหรัฐ สัดส่วนของความมั่งคั่งสำคัญอยู่ที่ทรัพย์สินของธุรกิจ และหุ้นพันธบัตร และกองทุนรวม ในสัดส่วนร้อยละ 21 และร้อยละ 23 ส่วนความสำคัญของบัญชีสะสมเพื่อเกษียณอายุ และส่วนของผู้พึ่งพิงมีสัดส่วนน้อยกว่าเพียงร้อยละ 14 และร้อยละ 13 และจากแบบสอบถามความคิดเห็นว่าจะสามารถสะสมความมั่งคั่งได้อย่างน้อย 1 ล้านดอลลาร์สหรัฐ. ผู้ที่มีอายุน้อยจะมองโลกในแง่ดีว่าคนอายุปานกลาง โดยร้อยละ 31 ของผู้ที่มีอายุระหว่าง 18-24 ปีที่ตอบว่าเป็นไปได้ แต่ผู้ที่มีอายุระหว่าง 45-54 ปี มีเพียงร้อยละ 14 ที่ตอบว่าเป็นไปได้

Headey; Marks and Wooden (2004) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความมั่งคั่งของครัวเรือนในออสเตรเลีย โดยทดสอบด้วยวิธี Ordinary Least Square โดยขั้นตอนแรกกำหนดตัวแปรอิสระ 4 ตัวได้แก่ เพศ อายุ เชื้อชาติ และอาชีพของพ่อแม่ พบว่าครัวเรือนที่มีความมั่งคั่งที่สุดได้แก่ครัวเรือนที่มีผู้ชายเป็นหัวหน้าครอบครัว มีพ่อแม่ที่อยู่ในสถานภาพดี และอยู่ในช่วงอายุ 55 ปี และในขั้นตอนที่สอง เมื่อเพิ่มตัวแปรอิสระอีก 1 ตัวได้แก่ระดับการศึกษา พบว่าระดับการศึกษามีสัมพันธ์กับความมั่งคั่งของครัวเรือนอย่างมีนัยสำคัญ โดยผู้ที่จบมหาวิทยาลัยจะมีความมั่งคั่งมากกว่าผู้ที่จบไฮสคูลร้อยละ 35 และในขั้นตอนที่ 3 ซึ่งได้เพิ่มตัวแปรอิสระอีก 6 ตัวได้แก่ลักษณะครอบครัว ชั่วโมงทำงาน รายได้ พฤติกรรมการออม พฤติกรรมความเสี่ยง และรูปแบบการใช้ชีวิต พบว่าคู่สามีภรรยาที่มีบุตรหรือมีผู้พึ่งพิงจะมีความมั่งคั่งมากกว่าคู่สามีภรรยาที่อยู่กันลำพัง และทั้งสองกลุ่มจะมีความมั่งคั่งมากกว่าคนโสดอย่างมีนัยสำคัญ และเห็นชัดว่าผู้หญิงที่อยู่ตัวคนเดียวจะมีความมั่งคั่งน้อยที่สุด รายได้และพฤติกรรมการออมมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับความมั่งคั่งอย่างมีนัยสำคัญ แต่สำหรับลักษณะของการใช้ชีวิตที่วัดจากคนที่สูบบุหรี่มีความมั่งคั่งน้อยกว่าคนที่ดื่มสุรา แต่ไม่มีความแตกต่างระหว่างคนที่ดื่มสุราจัดกับคนที่ออกกำลังสม่ำเสมอ

Lusardi (2007) ได้ศึกษาพฤติกรรมการออมของครัวเรือนในสหรัฐอเมริกาด้วยวิธีการใช้สมการถดถอย พบว่า การขาดความรู้ความเข้าใจทางการเงินและข้อมูลข่าวสารเนื่องจากปัจจัยระดับการศึกษาส่งผลต่อพฤติกรรมการออมของครัวเรือนอย่างมีนัยสำคัญและเป็นปัญหาต่อการสะสมความมั่งคั่งไม่เพียงพอกับการใช้ชีวิตหลังเกษียณอายุ โดยเกือบครึ่งของแรงงานสูงอายุยังไม่มีความรู้ความเข้าใจทางการเงินเพียงพอ เช่น ไม่ทราบความแตกต่างของมูลค่าที่เป็นตัวเงิน กับมูลค่าที่แท้จริง ไม่รู้จักชนิดของเงินเลี้ยงชีพและมีความรู้ที่น้อยมากเกี่ยวกับผลประโยชน์ทางสังคม ซึ่งจะส่งผลต่อความสามารถในการออมและชีวิตหลังเกษียณ ประชากร 1 ใน 3 ไม่มีการวางแผนหลังเกษียณอายุแม้ว่าจะเหลือเวลาแค่ 5-10 ปีเท่านั้น กลุ่มที่มีความประมาทเนื่องจากไม่มีแม้แต่เงินออมขั้นต่ำที่จะรองรับความผันผวนเป็นคนอัฟริกัน เม็กซิกัน เปอโตริโกและเป็นเพศหญิง โดยร้อยละ 30 ของผู้ที่มีอายุ 51-56 ปี ยังไม่คิดเรื่องเกษียณอายุ ร้อยละ 31 ไม่มีการวางแผนการออมเงิน และในจำนวนของผู้ที่มีแผนการออมมีเพียงร้อยละ 18 เท่านั้นที่สามารถออมได้ตามแผน และพบว่าผู้ที่ไม่ได้วางแผนจะมีความมั่งคั่งน้อยกว่าผู้ที่มีการวางแผน ร้อยละ 10-15 เมื่อแบ่งกลุ่มอายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา เพศ จำนวนบุตร และอุปนิสัย (เช่นชอบเสี่ยง) ผู้ที่ไม่ได้วางแผนในการออมจะมีความมั่งคั่งน้อยกว่าผู้ที่มีการวางแผนร้อยละ 10-15 และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์สูงกับการวางแผนในออมก็คือความรู้ความเข้าใจทางการเงิน อย่างไรก็ตาม ความรู้ความเข้าใจทางการเงินจะไม่นับอุปสรรคเลยถ้ามีที่ปรึกษาทางการเงิน แต่ในข้อเท็จจริงมีน้อยคนที่จะปรึกษา

ผู้เชี่ยวชาญทางการเงินที่เป็นมืออาชีพ ส่วนใหญ่แต่ละบุคคลมักจะปรึกษาครอบครัวหรือเพื่อนฝูง โดยที่ระดับการศึกษาของแต่ละบุคคลก็มีความสัมพันธ์ในทางบวกกับระดับการศึกษารอบครัวหรือเพื่อนฝูง Lusardi ได้เสนอแนะให้เพิ่มประสิทธิภาพของโครงการสนับสนุนการออมที่รัฐได้ริเริ่มไปแล้ว เช่นการพัฒนาความรู้ความเข้าใจทางการเงินในเรื่องเบี้ยบำนาญเลี้ยงชีพ แผนการลงทะเบียนเข้าโครงการเบี้ยหวัดเลี้ยงชีพโดยอัตโนมัติ เป็นต้น ซึ่งจะส่งผลต่อประสิทธิภาพในการออมของแรงงานเพิ่มขึ้น

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved